

УДК: 615.322:615.2`56-3]-047.42

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАЦІЇ У ПРОВІЗОРІВ-ІНТЕРНІВ

доктор медичних наук, Білай І. М.,

кандидат фармацевтичних наук, Остапенко А. О.,

кандидат медичних наук, Красько М. П.,

кандидат медичних наук, Білай А. І.,

кандидат фармацевтичних наук, Демченко В. О.

Запорізький державний медичний університет, Україна, Запоріжжя

Метою роботи є висвітлення значення і особливостей виконання практичної частини на заняттях при підготовці провізорів-інтернів. Якісна фармакотерапія конкретного хворого в клінічній ситуації залежить від кваліфікації провізора, його вміння грамотно контролювати ефективність і безпеку лікарських засобів. У закріпленні цих знань важлива роль відводиться практичній роботі інтерна, спрямованої на формування вміння і навичок, необхідних провізору для забезпечення лікарів інформацією з клінічної фармації.

Ключові слова: післядипломна освіта, клінічна фармація, провізори-інтерни.

доктор медицинских наук, Белай И. М., кандидат фармацевтических наук, Остапенко А. А., кандидат медицинских наук, Красько Н. П., кандидат медицинских наук, Белай А. И., кандидат фармацевтических наук, Демченко В. О. Методика проведения практических занятий по клинической фармации у провизоров-интернов / Запорожский государственный медицинский университет, Украина, Запорожье

Целью работы является освещение значения и особенностей выполнения практической части на занятиях при подготовке провизоров-интернов. Качественная фармакотерапия конкретного больного в клинической ситуации зависит от квалификации провизора, его умение грамотно контролировать эффективность и безопасность лекарственных средств. В закреплении этих знаний важная роль отводится практической работе интерна, направленной на формирование умения и навыков, необходимых провизору для обеспечения врачей информацией по клинической фармации.

Ключовые слова: послыдипломное образование, клиническая фармация, провизоры-интерны.

DMedSci, Belay I. M., PhD in Pharmaceutics, Ostapenko A. A., PhD in Medics, Krasko N. P., PhD in Medics, Belay A. I., PhD in Pharmaceutics, Demchenko V. O. Metodic of practical lessons of clinical pharmacy to pharmacists interns / Zaporozhye State Medical University, Ukraine, Zaporozhye

The aim of the work is to highlight the significance and characteristics of the practical part of the class in the preparation of pharmacists interns. High-quality pharmacotherapy of a particular patient in a clinical situation depends on the qualifications of a pharmacist, his ability to correctly monitor the effectiveness and safety of medicines. The practical work is important role of an intern aimed at developing the skills and abilities needed by a pharmacist to provide doctors with information on clinical pharmacy.

Key words: postgraduate education, clinical pharmacy, pharmacists-interns.

На кафедрі клінічної фармації, фармакотерапії та УЕФ створено та впроваджено у навчальний процес навчально-методичний комплекс по дисциплінам (клінічна фармація, спеціальна підготовка та управління і економіка фармації), що включає регламентуючу документацію, навчально-методичне забезпечення дисципліни, методичний супровід контролю практичних навичок і вмінь та дидактичний матеріал.

Інтернатура – це перш за все опанування практичних навичок. Тому провізори–інтерни повинні закріпити отримані професійні навички на клінічній базі кафедри при роботі з пацієнтами. Для підвищення якості знань розроблена єдина структура практичного заняття, яка включає контроль початкового і кінцевого рівнів знань, самостійну роботу і практичну частину.

Метою роботи є висвітлення значення і особливостей виконання самостійної роботи та практичної частини на заняттях при підготовці провізорів–інтернів. Завданням практичної частини є формування навичок, необхідних для діяльності провізора в сфері забезпечення лікарів інформацією з клінічної фармакології для оптимізації її раціонального застосування. Провізор повинен орієнтуватися в питаннях, які вирішуються лікарем при проведенні терапії. Якісна фармакотерапія конкретного хворого в клінічній ситуації залежить від кваліфікації провізора, його вміння грамотно контролювати ефективність і безпеку лікарських засобів. На заняттях робиться основний акцент на освітні форми практичної роботи, на активізацію навчально-пізнавальної діяльності. Самостійна робота вимагає інформаційно-пошукової роботи. Інтерни заповнюють відповідні рубрики або проводять аналіз інформаційних таблиць, складають рекомендації щодо раціонального комбінування препаратів, взаємодії ліків і їжі, профілактики ускладнень фармакотерапії, описують

симптоми отруєнь і складають перелік лікарських засобів, необхідних лікарю швидкої допомоги для лікування невідкладних станів, замальовують схеми механізмів регуляції патологічних процесів до точок фармакодинамічних ефектів відповідних лікарських препаратів, обґрунтовують і пропонують лікарям адекватні засоби заміни при відсутності їх в аптеці, здійснюють вибір ліків для лікування конкретних хворих при різних захворюваннях. Зазвичай самотійна робота інтернів становить 1/3 (близько 75 хвилин) від загальної кількості часу практичного заняття і оформляється у вигляді протоколів в окремому зошиті.

Виконання інтернами практичної частини передбачає вирішення ситуаційних завдань, роботу над творчими завданнями, проведення ділових ігор. Ці форми практичної роботи сприяють розвитку навичок користування професійною літературою, вмінню узагальнювати і використовувати знання для вирішення професійних завдань.

На практичному занятті демонструють хворих відповідно до теми заняття з відповідною патологією. Знайомляться з апаратурою, яка використовується для оцінки ефективності та безпеки фармакотерапії. Проводять аналіз лікарської рецептури на сумісність препаратів і прогнозують можливість розвитку побічних ефектів лікарських засобів і їх клінічних видів з урахуванням особливостей патології у даного хворого. Аналізують карти динамічного контролю ефективності та безпеки фармакотерапії, історії хвороби, на предмет оцінки якості тих призначень, які проводяться лікарями, з метою контролю безпеки лікарської терапії.

Вибір найбільш ефективного і максимально безпечного для хворого лікарського засобу, оптимального способу введення і дозування препарату, частоти його застосування, може вирішуватися за допомогою ситуаційних завдань. Основою ситуаційних завдань є

побудова оптимальної моделі клінічної ситуації, найбільш характерною для терапевтичного хворого. Крім того, ситуаційні завдання включають питання механізму розвитку захворювань, вміння надати першу допомогу хворому, тактики провізора в конкретній клінічній ситуації, питання побічної дії і взаємодії лікарських засобів, етики і деонтології провізора, вміння провізором визначати конкретний патологічний стан. Деякі завдання присвячені стосунками лікаря, хворого і провізора, зокрема, запобігання випадків відмови у відпустці лікарських засобів. Зазвичай на одне заняття одна тема включає від 5 до 9 ситуаційних завдань. Таким чином, введення подібних завдань в навчальну практику дало можливість активізувати навчально-практичну діяльність інтернів і підвищити якість засвоєння навчального матеріалу за курсом клінічної фармації.

Викладання клінічної фармації вимагає застосування разом з традиційними розробками і курацією хворих, різноманітні форми проведення занять, які підвищують якість засвоєння інтернами предмета клінічної фармації. Одним з ефективних методичних підходів у викладанні клінічної фармації є проведення на заняттях ділових ігор з розігруванням ролей, моделюванням ситуацій, в яких беруть участь лікар, хворий і провізор.

При розборі конкретної клінічної ситуації, яка вимагає глибоких знань фармакодинаміки і фармакокінетики лікарських засобів, їх побічної дії, комбінацій і черговості введення, всю студентську групу ділять на "спеціалізовані бригади", які "надають допомогу хворому". В умовах, максимально наближених до практичної діяльності, інтерни активно працюють, багато дискутують, помиляються і виправляють помилки, знаходячи правильні шляхи вирішення ситуації. Якість виживання знань після такого методу проведення практичних занять набагато вища, ніж при стандартній його схемі, що дозволяє

інтенсифікувати процес навчання, надати йому творчий характер, зацікавити провізорів-інтернів, наблизити навчання до реальних клінічних ситуацій.

З метою поліпшення засвоєння розділів курсу клінічної фармації та відпрацювання практичних навичок щодо раціонального вибору препаратів, дозування, складання комбінацій лікарських засобів, забезпечення контролю ефективності медикаментозної терапії і безпеки лікування, на заняттях проводиться курація хворих з оформленням вже традиційного протоколу вивчення ефективності та безпеки лікарських засобів. Кожному інтерну виділяється один хворий госпітального відділення 2-ї міської клінічної лікарні і протягом трьох занять здійснюється курація. Для оформлення інтернами протоколу вивчення ефективності та безпеки фармакотерапії використовуються методичні рекомендації щодо складання протоколу ведення хворого, проведення раціональної та безпечної фармакотерапії, в клінічній лікарні (для провізорів-інтернів факультету післядипломної освіти).

Важливим в підготовці інтернів є спільні з лікарями і викладачем консультативні обходи в госпітальному відділенні і прийоми в поліклініці. За кожної теми практичного заняття проводиться демонстрація тематичних хворих і клінічний розбір, який сприяє досягненню навчальної мети про необхідність визначення найбільш оптимального рішення конкретного практичного завдання по лікарської терапії. Крім того, на заняттях на декількох інтернів прикріплюється один тематичний хворий. Огляд та опитування дозволяють інтернам оцінити конкретну клінічну ситуацію, попередньо визначити, від яких захворювань страждає пацієнт, а також аргументувати напрямки фармакотерапії, зробити вибір оптимальних лікарських засобів даному хворому.

Одним з нових типів практичних завдань є проведення експертної оцінки листів призначень в історії хвороби або вищезазначених протоколах, оформлених інтернами. У роботі ставляться завдання: оцінити правильність вибору лікарських засобів, їх комбінацій з урахуванням форми, стадії хвороби, супутньої патології та інших індивідуальних особливостей організму і внести в лікування свої корективи. Інтерни відображають дані своєї роботи в узагальненні за експертною оцінкою, де вони детально вказують на наявні помилки в призначеннях лікарів і вносять свої пропозиції щодо оптимізації лікування хворих, представлених по історіям хвороби і протоколах ефективності та безпеки медикаментозної терапії.

Така форма завдання дозволяє зацікавити інтернів, поставити себе на місце провізора, лікаря, спонукає займатися з додатковою літературою, розвиває клінічне мислення.

На практичну частину відводиться 55 хвилин від загального часу практичного заняття. Частина практичної роботи виконується в аудиторіях кафедри клінічної фармації, фармакотерапії та управління і економіки фармації ФПО під контролем викладачів, інша частина - в палатах госпітального відділення 2-ї міської клінічної лікарні, бібліотеках або домашніх умовах у вільний від занять час. У формі самостійних занять під контролем викладача проводяться ділові ігри та науково-практичні конференції з актуальних питань фармакотерапії, клінічного розбору хворих.

Висновки

1. Спираючись на залишкові знання з патології, нормальної фізіології, мікробіології, біохімії, фармацевтичної хімії, гістології та анатомії, а також фармакології, провізори-інтерни факультету післядипломної освіти протягом очного циклу вивчають етіопатогенез, клінічну картину, основні напрямки та принципи фармакотерапії

захворювань. У закріпленні цих знань важлива роль відводиться практичній роботі інтерна, спрямованої на формування вміння і навичок, необхідних провізору для забезпечення лікарів інформацією з клінічної фармації.

2. Виконання творчих завдань, вирішення ситуаційних завдань, проведення ділових ігор, курація хворих, аналіз карт динамічного контролю фармакотерапії, оформлення протоколу ведення хворого і раціональної, безпечної фармакотерапії в клінічній лікарні дозволить поліпшити якість підготовки провізорів-інтернів факультету післядипломної освіти до самостійної практичної діяльності.

Література:

1. Білай І.М. (2014). *Основи клінічної фармації: навчально-методичний посібник до практичних занять провізорів-інтернів зі спеціальності «Загальна фармація»*, Запоріжжя, 92 с.
2. Білай І.М., Демченко В.О., Красько М.П., Остапенко А.О. (2015). *Викладання побічної дії лікарських засобів на практичних заняттях провізорам-інтернам*. Науковий огляд, N 10(20), 1-5.
3. Бойко А.І. (2013). *Реалізація концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011–2020 рр.: завдання післядипломної підготовки провізорів*. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. № 3, 42-45.
4. Ветютнева Н.О., Загорій Г.В., Тодорова В.І., Радченко А.П., Федорова Л.О., Убогов С.Г. (2015). *Досвід роботи з базами стажування провізорів-інтернів за спеціальністю «Загальна фармація»*. Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. Київ, Вип.24, кн.2, 538-543.
5. Вороненко Ю.В. (2013). *Розвиток нових технологій у післядипломній освіті лікарів і провізорів: тенденції, експертні*

висновки та реальні оцінки ефективності навчання [Текст]. Медична освіта, № 2, 19-23.

6. Білай І.М., Рижов О.А., Войтенко Г.М. та ін. (2015). *Клінічна фармація для провізорів інтернів: навчально-методичний посібник до практичних занять провізорів-інтернів зі спеціальності «Загальна фармація»*. Запоріжжя, 136.

References:

1. Білай І.М. (2014). *Основи клінічної фармації: навчально-методичний посібник до практичних занять провізорів-інтернів зі спеціальності «Загальна фармація»*, Запоріжжя, 92 с.

2. Білай І.М., Демченко В.О., Красько М.П., Остапенко А.О. (2015). *Викладання побічної дії лікарських засобів на практичних заняттях провізорам-інтернам*. Науковий огляд, N 10(20), 1-5.

3. Бойко А.І. (2013). *Реалізація концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011–2020 рр.: завдання післядипломної підготовки провізорів*. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. № 3, 42-45.

4. Ветютнева Н.О., Загорій Г.В., Тодорова В.І., Радченко А.П., Федорова Л.О., Убогов С.Г. (2015). *Досвід роботи з базами стажування провізорів-інтернів за спеціальністю «Загальна фармація»*. Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. Київ, Вип.24, кн.2, 538-543.

5. Вороненко Ю.В. (2013). *Розвиток нових технологій у післядипломній освіті лікарів і провізорів: тенденції, експертні висновки та реальні оцінки ефективності навчання [Текст].* Медична освіта, № 2, 19-23.

6. Білай І.М., Рижов О.А., Войтенко Г.М. та ін. (2015). *Клінічна фармація для провізорів інтернів: навчально-методичний посібник*

до практичних занять провізорів-інтернів зі спеціальності
«Загальна фармація». Запоріжжя, 136.